



Ando Leppiman
Majandus- ja
Kommunikatsiooniministeerium

Meie 2.07.2021 nr 2-1/80060/23

Märgukiri auditi „Riigi 2020. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus“ tulemuste kohta Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas

Austatud kantsler

Riigikontroll tegi riigi 2020. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsusele ja tehingute seaduslikkusele hinnangu andmiseks audititoiminguid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas määral, mis oli vajalik, et veenduda riigi seisukohalt oluliste finantsaruannete kirjete õigsuses ning oluliste majandustehingute seaduslikkuses. Tehtud töö tulemuste põhjal koostab Riigikontroll ühe auditiaruande riigi kohta tervikuna.

Auditi käigus tegid audiitorid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas 2020. aasta septembrist kuni 2021. aasta juunini järgmisi toiminguid:

- kontrollisid valitsemisala 2020. aasta riigieelarve täitmise aruande õigsust;
- kontrollisid riigi seisukohast oluliste tehingute vastavust riigieelarve seadustele ja raamatupidamises kajastamise õigsust ning sisekontrollisüsteemi toimimist valdkondades nagu
 - teekasutustasu kogumine;
 - liiklusregistri toimingute riigilõivude kogumine;
 - taastuenergia statistiliste ülekannete müügitulu kogumine;
 - toetuste saamine ja andmine;
 - tööjõukulude arvestus;
 - majandamiskulude tegemine;
 - tehingud põhivaraga;
 - osaluste arvestus.

Riigikontroll ei tuvastanud tulude kogumisel, antud toetuste arvestuses, tööjõukulude tegemisel ning osaluste arvestamisel sisekontrollisüsteemi toimimises, raamatupidamises kajastamisel ega tehingute seaduslikkuses kontrollitud ulatuses olulisi puudusi.

Riigikontroll tuvastas eksimusi majandamiskulude ja varade raamatupidamises kajastamises.

1. Kulude ja varade eristamisel tehakse vigu, samuti eksitakse varade arvele võtmisel

Riigikontroll tuvastas valitsemisala asutuste põhivarade ja majandamiskulude auditeerimisel, et põhivara soetused olid kajastatud majandamiskuluna ja vastupidi. Lisaks eksiti teede kogumitesse arvele võtmisel ning vara arvele võtmisel ei arvestatud vara kasutusele võtmise aega, ei määratud uutele varadele kasulikku eluiga ega hinnatud varade parenduste arvele võtmisel varade kasuliku eluea pikendamise vajadust.

1.1. Transpordiamet eksis teede rekonstrueerimistöde kogumitesse arvele võtmisel. Teed olid arvele võetud küll õiges summas, kuid soetusmaksumuse jaotus kogumite vahel ei olnud õige. Nii näiteks oli katend arvele võetud 815 787 euro võrra suuremas, mulle 416 062 euro võrra

väiksemas, muu rajatis 392 726 euro võrra väiksemas summas. Kuna teede kogumitel on erinev kasulik eluiga, põhjustab eelkirjeldatu vigu amortisatsioonikulu ja vara väärtuse arvestuses.

1.2. Riigi Infosüsteemi Amet (RIA) kajastas 4. korruse projekteerimise summas 2200 eurot (käibemaksuta) ja lammutustööd summas 8470 eurot (käibemaksuta) majandamiskuludes, kuigi need tuleb arvele võtta põhivara soetusmaksumusse. Auditi ajal kajastati nimetatud tööd põhivara soetusena, kuid tehingud kajastati IT-investeeringute objekti koodiga. Saadud selgituse järgi ei olnud asutusel 2020. aastaks avatud kinnisasjade investeeringute eelarvet, mistõttu kajastati soetused IT-investeeringute objektikoodiga.

1.3. Samaselt aastasiseste audititoimingute tulemustega, selgus ka aastalõpu toimingute käigus, et RIA oli kajastanud uurimistegevusega seotud väljaminekud raamatupidamises immateriaalse põhivarana, mitte majandamiskuluna. Olemasoleva Open-EID arhitektuuri muutmise kavandi eelanalüüsi (61 180 eurot käibemaksuta) väljundiks oli aruanne, mille põhjal teha vajalikke muudatusi Open-EID arhitektuuri muutmise ettepanekus.

RIA selgitas, et tehtud analüüsi puhul ei olnud tegemist klassikalise uurimistööga, kuna analüüs ei eelnenud arendusele, vaid toimus arendusega paralleelselt ja see ei oleks saanud toimuda ilma arenduse sisendita. Töö tulemus vormistati analüüsina, sest oli vaja defineerida loodava tarkvara jaoks turvanõuded. Lisaks selgitas RIA, et kuna tehtud tööde eesmärk oli analüüsida olemasolevat toodet ning teha selles muudatusi, on ameti hinnangul tegemist tarkvara arenduse osaga.

Riigikontroll ei nõustu RIA hinnanguga, kuna tegemist on aluse loomisega tarkvara väljatöötamiseks/täiendamiseks, tegeletakse alternatiivide uurimise ja valikuga, mis Eesti finantsaruandluse standardi järgi on uurimistegevusega seotud väljaminekud. Lisaks ütleb standard, et juhul kui uurimisfaas ei ole eristatav arendusfaasist, tuleb kõiki projektiga seotud kulutusi lugeda uurimisväljaminekuteks ning kajastada kuluna nende toimumise hetkel. Juhul kui hiljem selgub, et osa kulutustest siiski vastas kapitaliseerimise kriteeriumitele, ei tohi neid tagasiulatavalt kapitaliseerida.

Kui võrd analüüs on rahastatud Euroopa Liidu tõukefondidest, tuleb saadud tulu põhivara sihtfinantseerimise asemel kajastada tegevuskulude sihtfinantseerimisena.

1.4. Transpordiamet võttis arvele immateriaalseid põhivarasid kokku maksumusega 3,4 miljonit eurot 31.12.2020. aasta seisuga, lõpetamata immateriaalse põhivara inventuuri käigus. Varade arvele võtmisel ei arvestatud varade tegelikku kasutusele võtmise aega, ei määratud uutele tarkvaradele kasulikke eluiga ega hinnatud varade parenduste arvele võtmisel nende kasuliku eluea pikendamise vajadust.

- Teede elutsükli tarkvara (TEET) võeti arvele 31.12.2020. aasta seisuga, kuigi tarkvara hakati kasutama juulis. Ameti selgitusel juurutati tarkvara täisfunktsionaalsuses 2020. aasta II pooles, mistõttu on see arvele võetud aasta lõpu seisuga. Avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendi järgi oleks tulnud vara arvele võtta ja amortiseerima hakata alates selle kasutuselevõtmise kuust. Lisaks ei olnud amet Riigi Tugiteenuste Keskusele esitatud vara arvele võtmise teatisel määranud tarkvarale TEET kasulikke eluiga.

Ameti selgituste kohaselt määrati eeldatav kasulik eluiga raamatupidamistarkvara SAP vaikimisi väärtusega ning see hinnati piisavaks. Finantsarvestuse toimemudeli järgi on põhivarakaardi avamine ning varade finantsarvestuseks nõutavate andmete sisestamine, sh vara eluea sisestamine, asutuse kohustus. See on vajalik, kuna vara arvele võttev raamatupidaja ei saa anda hinnangut vara kasulikule elueale ega sellele, kas see vastab vaikimisi väärtusele.

- Transpordiamet ei arvestanud infosüsteemide ARIS (liiklusregister), Teekasutustasu, Tark Tee, Teehoiukava, Teeregister ning Veolubade Infosüsteemi parenduste arvelevõtul 31.12.2020. seisuga seda, kas need olid kasutusse võetud või mitte. Ametilt saadud selgituste põhjal võib nende parenduste hulgas olla nii neid, mis võeti kasutusele varem kui 31.12.2020, kui ka selliseid,

mida ei ole tegelikult arvele võtmise kuupäeval kasutusele võetud. Ka ei hinnatud parenduste arvele võtmisel varade kasuliku eluea pikendamise vajadust.

Saadud selgituste järgi ei peetud seda vajalikuks, kuna tarkvarade eluea ümberhindamine oli tehtud 31.12.2019. aasta seisuga. Arvestades, et parendused suurendasid infosüsteemide soetusmaksumust oluliselt ehk Teekasutustasu puhul 32%, Teeregistri puhul 25%, Teehoiukava puhul 31% ning Tark Tee puhul 20%, siis oleks tulnud Riigikontrolli hinnangul siiski hinnata ka järelejäänud kasuliku eluea pikendamise vajadust, lähtudes sellest, kui kaua seda infosüsteemi veel kasutada kavatakse.

Riigikontrolli hinnangul tuleb tarkvarade ja parenduste raamatupidamises arvele võtmisel lähtuda nende tegelikust kasutusele võtmise perioodist ja määrata neile sobilik kasulik eluiga. Varade valemil arvele võtmine ja vale kasutusiga põhjustavad vigu amortisatsioonikulu kajastamisel tulemiaruanetes ja põhivara jääkväärtuse kajastamisel bilansis.

Saadud selgituste kohaselt on ametil plaanis 2021. aastal immateriaalsete põhivarade arvestusse lisada uus protseduur, millega hinnatakse asutuses jooksvalt vastuvõetud arenduste iseloomu ning vajadust vara arvele võtta aastasiseselt. See võimaldab tagada varade korrektse arvestuse raamatupidamises.

2. Tehingute seaduslikkus äriühingutes

Riigihangete seaduse järgimist 2020. aasta tehingute tegemisel auditeeriti Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala aktsiaseltsides Eesti Post, Elering, Tallinna Sadam, Eesti Loots, Saarte Liinid ja Eesti Raudtee. Toiminguid tegid Riigikontrolli juhendamisel avaliku sektori vandeaudiitorid, kes hindasid, kas äriühingud on loonud hanketegevuse korraldamiseks riigihangete seaduse nõudeid järgiva sisekontrollisüsteemi ning kas auditeeritud perioodil on järgitud asjade ostmisel, teenuste tellimisel, ideekonkursside korraldamisel, ehitustööde tellimisel ning ehitustööde ja teenuste kontsessioonide andmisel riigihangete seaduses sätestatud üldpõhimõtteid ja nõudeid.

Selgus, et riigihangete seaduse nõudeid järgiv sisekontrollisüsteem oli enamasti loodud ning et aktsiaseltsid Elering, Eesti Loots, Saarte Liinid ja Eesti Raudtee olid oma tehingutes järginud riigihangete seadusega sätestatud üldpõhimõtteid ja nõudeid.

AS Eesti Post oli teinud hankemenetluseta oste 884 496 euro eest. Jätakuvalt tuvastati ka puudusi hankedokumentides ja riigihangete registrile vajalike andmete esitamisel ning tähtaegade ületamist pakkujatega info vahetamisel.

ASis Tallinna Sadam tuvastati hankemenetluseta oste 250 745 euro eest ning üksikuid puudusi hankedokumentides.

Ootame Teie kirjalikku tagasisidet rakendatavate meetmete kohta, et edaspidi majandamiskulude ja varade arvestuses vigu vältida, hiljemalt 10. augustiks 2021.

Riigikontroll tänab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala teenistujaid meeldiva koostöö eest ning loodab, et esitatud tähelepanekutest on abi sisekontrollisüsteemi tõhustamisel ning raamatupidamisarvestuse parandamisel.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ines Metsalu-Nurminen
peakontrolör

Triin Saarma
Triin.Saarma@riigikontroll.ee